

Právo každého na vzdělání je vymezeno v Listině základních práv a svobod a Úmluvě o právech dítěte. Rovný přístup ke vzdělávání a zohledňování vzdělávacích potřeb jednotlivce jako základní zásady vzdělávání vymezuje také zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Školský zákon dále rozlišuje tři skupiny speciálních vzdělávacích potřeb – zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění a sociální znevýhodnění.

Zdravotním postižením je pro účely tohoto zákona mentální, tělesné, zrakové nebo sluchové postižení, vady řeči, souběžné postižení více vadami, autismus a vývojové poruchy učení nebo chování. *Zdravotním znevýhodněním* je pro účely tohoto zákona zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc nebo lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování, které vyžadují zohlednění při vzdělávání. *Sociálním znevýhodněním* je pro účely tohoto zákona a) rodinné prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, b) nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova, nebo c) postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu.

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění pozdějších předpisů dále vymezuje vyrovnávací a podpůrná opatření pro vzdělávání žáků se SVP a upravuje formy vzdělávání žáků se zdravotním postižením. Zdravotně postižení žáci mohou být individuálně nebo skupinově integrováni do běžné školy či se mohou vzdělávat ve speciálních školách (tyto přístupy je možné kombinovat).

V posledních letech se však zvyšuje snaha zařazovat do speciálních škol pouze žáky, kterým povaha jejich postižení neumožňuje vzdělávání v běžném vzdělávacím proudu. Před rokem 2005 se tito žáci vzdělávali ve zvláštních a pomocných školách, školský zákon však tyto školy zrušil a zavedl rozlišení škol na běžné a speciální základní školy. Více informací o postupu této transformace uvádí zpráva ČŠI z července roku 2012. V segmentu středního školství existují rovněž speciální školy. V terciárním vzdělávání však dělení na běžné a speciální školy již neexistuje a předpokládá se tedy plně inkluzivní vzdělávání, což implikuje dostatečnou podporu studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

Základním východiskem pro tematické šetření byl Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky na období 2011–2015 a Národní akční plán inkluzivního vzdělávání (dále „NAPIV“). Cílem NAPIV je zvýšit podporu inkluzivního vzdělávání v České republice. „Za inkluzivní vzdělávání považujeme vzdělávání rozvíjející kulturu školy směrem k sociální soudržnosti, vzdělávání vycházející z uspořádání běžné školy způsobem, který naplňuje koncept rovných příležitostí a nabízí adekvátní podporu v rámci vyučování všem dětem bez ohledu na jejich individuální rozdíly s cílem maximálně rozvinout jejich vzdělávací potenciál“ (NAPIV, 2010). Česká republika je stále označována jako země, kde stále vysoký podíl žáků navštěvuje speciální školy mimo hlavní vzdělávací proud. Dalšími podklady pro tematickou zprávu byly např. Strategie boje proti sociálnímu vyloučení na období 2011–2015 a publikace Krok za krokem k inkluzi společnosti Člověk v tísni.⁴

Problematické speciálních vzdělávacích potřeb a inkluzivního vzdělávání se věnují také rozvojové programy MŠMT, projekty financované z evropských dotací (zejména ESF) a projekty neziskových organizací. Četnost realizovaných projektů dokládá snahu aktérů na různých úrovních o zvyšování míry inkluze v českém vzdělávacím systému.

⁴ HABART, Tomáš. *Krok za krokem k inkluzi*. Praha: Člověk v tísni, c2010. ISBN 978-80-87456-00-2.